

Sanctie voor boer, natuurorganisatie 'goed gesprek'

Friese melkveehouders die aan weidevogelbeheer doen krijgen jaarlijks tot wel zes keer de NVWA op bezoek voor controles of ze zich houden aan de subsidievoorwaarden. Bovendien hangen daar financiële sancties aan vast. Een groot contrast met natuurorganisaties als It Fryske Gea, Staatsbosbeheer of Natuurmonumenten. Die krijgen jaarlijks een 'goed gesprek' met Provincie Fryslân, zo blijkt uit een analyse van Veldpost.

De Provincie Fryslân verstrekt jaarlijks miljoenen euro's subsidie aan natuurbeheerorganisaties als It Fryske Gea, Staatsbosbeheer en Natuurmonumenten. Voor regulier beheer gaat het om ruim 15,5 miljoen euro (zie tabel). Daarnaast ontvangen met name Natuurmonumenten en Staatsbosbeheer nog gelden voor het uitvoeren van herstelmaatregelen in de Natura 2000-gebieden. In 2019 bedroeg dat ruim 1,2 miljoen euro.

De cijfers komen van Provincie Fryslân en die geeft daarbij aan dat het hier uitsluitend om de bedragen gaat die vanuit de provincie zijn gefinancierd. Er lopen ook nog subsidiestromen vanuit programma's zoals LIFE+ en POP3.

Voorwaarden subsidie

De redactie van Veldpost legde de vraag voor welke voorwaarden de provincie verbindt aan de subsidie als het gaat om natuurkwaliteit. Daar komt een logisch antwoord op. „Een minimale vereiste voor subsidie is dat het aanwezige beheertype in stand wordt gehouden. De kwaliteit moet dus minimaal hetzelfde blijven. Het beheer richt zich er altijd op om de kwaliteit van de gebieden te verbeteren.”

De tweede voorwaarde is dat de natuurbeheerders gecertificeerd zijn om het beheer uit te mogen voeren. Deze certificering is volgens de provincie een kwaliteitsborging voor het uitgevoerde beheer.

„De certificering is voor Provincie Fryslân een bewijs dat middelen goed besteed worden”, aldus de woordvoerder. Maar de provincie voert geen fysieke inspecties in het veld uit om te controleren of de natuurorganisaties de natuurkwaliteit minimaal gelijk weet te houden. De provincie en de natuurorganisaties leggen samen jaarlijks één veldbezoek af per stikstofgevoelig Natura 2000-gebied om de kwaliteit van habitattypen te beoordelen en te onderzoeken of de effecten van de uitgevoerde maatregelen voldoen.

In Fryslân gaat het om 9 gebieden, waar elk jaar een veldbezoek wordt gehouden. In de overige gebieden vinden geen inspecties plaats door de provincie. De natuurorganisaties zijn

zelf verantwoordelijk voor de monitoring van hun eigen natuurbeheer en koppelen dat terug naar de provincie.

Stichting Certificering SNL

Provincie Fryslân en de andere provincies leggen met dit beleid de verantwoordelijkheid voor de controle op de verstrekte subsidie feitelijk in handen van de certificeringsinstelling Stichting Certificering SNL. Deze voert de certificering uit voor alle provincies.

Voor organisaties zoals It Fryske Gea, Natuurmonumenten en Staatsbosbeheer geldt dat er eens in de vier jaar een controle plaatsvindt. De frequentie daarvan is de helft minder dan bij de Collectieve Agrarische Natuurverenigingen. Die krijgen eens in de twee jaar een controlebezoek. Bestuurslid Jos Jansen geeft aan dat de controle intensiever is omdat het bij de Agrarische Collectieven om nieuw opgerichte organisaties gaat. „Er is al wel consensus om naar eens in de drie jaar te gaan. Daar vragen de natuurorganisaties zelf overigens ook om. Vreemde ogen dwingen. Die frequentie is ook echt nodig om iedereen bij de les te houden. Als bestuur hebben we de ambitie om ook de natuurorganisaties eens in de twee jaar te bezoeken, maar zover is het nog niet.”

Gebreken natuurorganisaties

Dat natuurorganisaties bij de les gehouden moeten worden, blijkt uit de jaarverslagen van deze stichting. Alle vier natuurorganisaties, die in 2018 werden gecontroleerd, voerden hun kwaliteitshandboek niet goed uit en kregen de formele status: voorlopig behoud certificaat. Twee van de vier organisaties zijn Natuurmonumenten en het Drents Landschap. In 2017 was dat het geval met It Fryske Gea. Die wist binnen een jaar de tekortkomingen op te lossen, maar uit het jaarverslag van de stichting blijkt dat het sommige Provinciale Landschappen niet lukt om de geconstateerde tekortkomingen binnen die termijn op te lossen, zoals Brabants Landschap. Van de 40 agrarische collectieven werden er in 2018 20 gecontroleerd. Bij 8 werden tekortkomingen geconstateerd. Bij 6 collectieven waren die binnen zes weken hersteld en bij de

Grutto's via plas-dras

Marten Dijkstra heeft een melkveebedrijf met 75 koeien. Sinds 2000 doet hij aan weidevogelbeheer. In 2010 ging hij terug van 20 hectare naar 10 hectare en bracht hij meer variatie aan in gewas en plas-dras. De grutto-populatie bestond toen nog uit 15 tot 20 broedparen. Inmiddels zit Dijkstra weer op zijn oude aantallen van 70 broedparen op ook weer 20 hectare. Vooral de variatie in gewashoogte gedurende de beheerperiode, bleek een succesvolle sleutel te zijn om de kuikens groot te krijgen. Bovendien liggen zijn percelen in een landpunt tussen twee vaarten, waardoor predatie minder voor komt. Ook zit hij in een proefproject, waardoor steenmarters actief worden weggevangen. Dat helpt ook aanzienlijk om meer kuikens groot te krijgen.

laatste 2 duurde dat tot begin 2019. Jansen: „De termijn van zes weken om de geconstateerde gebreken te herstellen, geldt ook voor de natuurorganisaties. Wanneer dat binnen die termijn niet lukt, maken we daar een aparte afspraak over. Voor gebreken in beheerplannen staat een termijn van een jaar.”

Tekortkomingen

De stichting komt bij natuurorganisaties overwegend vier tekortkomingen tegen. Een van de belangrijkste is het niet op orde hebben van de beheerplannen. Deze blijken soms verouderd of nog niet goedgekeurd door het bestuur van de natuurorganisatie. „Een beheerplan moet je regelmatig ijken, de afspraak is eens in de 12 jaar, en opnieuw vaststellen. We komen beheerplannen tegen uit de vorige eeuw. Bij Brabants Landschap bleek dit bij een fors aantal beheerplannen het geval te zijn. Ze hebben extra mensen aangenomen om dit te regelen en wij hebben vanuit de stichting diverse keren met hen om tafel gezeten. Ze kregen het niet voor elkaar om dat in een jaar te doen. Dat zagen wij ook, dus vandaar dat we geen certificaat hebben ingetrokken.” Andere tekortkomingen zijn het af-



wijken van de eigen beheerlijnen of gebieden tijdelijk afsluiten zonder dat dit wordt vastgelegd. En tenslotte een gebrek aan communicatie over de beheerlijnen. Jansen noemt als voorbeeld het vellen van bomen als beheermaatregel om tot een bepaald natuurdoel te komen, waarbij de natuurorganisaties onvoldoende of niet communiceren waar dat voor dient. De stichting, die sinds 2010 bestaat, heeft ondanks de gebreken in de kwaliteitshandboeken van de natuurorganisaties nog nooit om die reden een certificaat ingetrokken. Dat geldt overigens ook voor de agrarische collectieven, waar de gebreken organisatie-technisch en financieel administratief van aard zijn.

Geen veldcontrole

Of de tekortkomingen leiden tot een slechtere natuurkwaliteit, kan de stichting niet aangeven. Ook een eventuele achteruitgang in natuurkwaliteit bij natuurorganisaties zonder gebreken, kan de stichting niet vaststellen.

Jansen: „Tijdens de controlebezoeken gaan we niet het veld in. Als stichting weten we dus niet hoe het gaat met de natuur. Die taak ligt bij de provincies. Dat gaat via de beheermonitoring waar de natuurorganisaties en de agrarische collectieven zelf verantwoordelijk voor zijn.”

Zowel de certificeringsinstantie als



Melkveehouder en VVD-statenlid Marten Dijkstra kreeg vorig jaar van februari tot juni zes keer de NVWA op bezoek, omdat hij aan weidevogelbeheer doet.

Provincie Fryslân controleren niet actief de natuurkwaliteit in de natuurgebieden waar de provincie subsidie voor verleent. Dat betekent dat de provincie veel vertrouwen heeft in de natuurorganisaties en vertrouwen op hetgeen die natuurorganisaties zelf vinden van hun eigen beheer. Dat is volgens Jansen ook de basis onder het certificeringsmodel. „Voor de certificering hadden we Programma Beheer, waarbij er veel controle was op de uitvoering van de natuurorganisaties. Dat leidde tot veel ongenoegen onder natuurorganisaties en een hoge uitvoeringslast van de overheid. Het huidige model is op basis van vertrouwen.”

Het goede gesprek

Provincie Fryslân bevestigt deze aanpak. „Inzet vanuit Provincie Fryslân is om gezamenlijk met de natuurbe-

heerders de natuurkwaliteit te verbeteren. Hiervoor worden ook gezamenlijke natuurkwaliteitsdagen georganiseerd, waarin knelpunten worden besproken en gezamenlijk naar oplossingen worden gezocht.” Deze kwaliteitsdagen worden ook wel ‘het goede gesprek’ genoemd. Deze gesprekken hebben tot nu toe niet geleid tot sancties. Zelfs niet wanneer de natuurkwaliteit achteruitgaat. Nogmaals de woordvoerder van Provincie Fryslân: „Nee, Provincie Fryslân legt geen sancties op. Wel komt het soms voor dat de beheertypen, in overleg met de natuurbeheerders, worden aangepast.”

Boerennatuur

Waar natuurorganisaties het vertrouwen hebben van Provincie Fryslân, ervaren Friese boeren minder vertrouwen van de overheid. Dat is tenminste de ervaring van Marten Dijkstra, melkveehouder en weidevogelbeheerder in Aldeboarn, maar ook statenlid namens de VVD in Provinciale Staten. „Bij de formatie van dit college heb ik de vraag gesteld hoe de kwaliteit van het beheer werd getoetst. Het antwoord was dat er jaarlijks een rondetafelgesprek plaatsvond. Een goed gesprek. Dat is het. Dat verbaasde mij, want als melkveehouder met weidevogelpakketten werd ik zes keer gecontroleerd tussen 1 februari en 15 juni. Dat waren

puur controles vanuit het NVWA. Het jaar daarvoor ben ik wel geschouwd door ons collectief. Om de natuurdoelen te halen, moeten we meer samen optrekken. Dus gelijke monniken, gelijke kappen. Ook als het gaat om controles.”

Provincie Fryslân laat weten dat de agrarische collectieven net als de natuurorganisaties jaarlijks een ‘goed gesprek’ hebben. De collectieven voeren zelf de controles uit bij de deelnemende boeren. Volgens voorzitter Alex Datema van Boerennatuur, de koepelorganisatie van de agrarische collectieven, ervaren boeren dit vaak niet als controle. „Medewerkers van de collectieven adviseren ook en dan zien ze tegelijk of boeren het goed doen.” Hoe vaak boeren bezoek krijgen, verschilt per collectief.

NVWA

De NVWA doet daarnaast jaarlijks een steekproef. Provincie Fryslân geeft aan dat die steekproef 5 procent van de beheereenheden omvat. Dat is een eis van Brussel voor het verstrekken van de subsidie. Doordat de subsidie voor de natuurorganisaties enkel nationaal is, controleert de NVWA daar niet op. Voor boeren hangen er daardoor wel sancties aan vast, want bij geconstateerde fouten houdt de provincie een deel van de vergoeding in van het collectief. Die berekent de korting vervolgens door

naar de boeren. Alleen bij marginale fouten gebeurt dat niet. Uit cijfers van RVO blijkt dat het aandeel kortingen overigens beperkt is. Op basis van beheerjaar 2019 betaalde RVO 99,8 procent van de aangevraagde subsidie uit.

Dijkstra vindt het prima dat de NVWA controles uitvoert, maar vindt het verschil in controledruk typerend voor de houding richting boeren. „Natuurorganisaties hebben het adagium dat ze goed bezig zijn. Boeren hebben het tegenovergestelde adagium. De vraag is of dat wel klopt. Bovendien zetten de controles van NVWA druk op de wil van boeren om aan agrarisch natuurbeheer te doen. Wanneer je als boer in de steekproef valt, kun je voor weidevogelbeheer prima voldoen aan de voorwaarden van agrarisch natuurbeheer. De NVWA kijkt ook naar andere zaken en dan neemt de kans op overtredingen en dus kortingen op je GLB-betalingen toe. Vaak is het ook muggenzifterij. Om die kans te verkleinen, stoppen bedrijven met agrarisch natuurbeheer.”

Datema verklaart dat de controles vanuit de NVWA tijdens deze GLB-periode op maatregelniveau zijn ingesteld. „De ene week krijgt de controleur dan de opdracht om op plasdras te controleren en een week later op uitgesteld maaibeheer. Boeren ervaren dat als een hoge controledruk. Dat vind ik ook, en dat moet in de volgende GLB-periode ook anders.”

Verschillen natuurkwaliteit

Of natuurorganisaties het beter doen dan boeren en daardoor meer vertrouwen genieten en dus minder gecontroleerd hoeven te worden, is lastig vast te stellen. Het onderzoek naar weidevogelpopulaties geeft wel een aanwijzing. Het betreft ‘Recente trends van weidevogels in relatie tot beheer’ van Sovon, in opdracht van het WNF. Hieruit blijkt dat weidevogelsoorten in de natuurreservaten er niet op vooruit zijn gegaan. Van de 6 soorten, waarvan genoeg telgegevens voorhanden waren om betrouwbare uitspraken te kunnen doen, blijken slobeend, tureluur en Kievit te profiteren van de natuurreservaten. Grutto, scholekster en kuifeend gaan juist achteruit. Gemiddeld is de trend van die 6 soorten samen stabiel. Het verschil met agrarische percelen met weidevogelbeheer is beperkt, want op die percelen is sprake van een lichte daling van 1,5 procent.

Tekst: Robert Ellenkamp

Beeld: Ellen Meinen



Wilt u reageren?
redactie@agrio.nl
of tel. 0314 - 62 64 38

— advertentie —

Jaarlijkse provinciale subsidie voor regulier natuurbeheer Friesland

Organisatie	Natuursubsidie (in €)
It Fryske Gea	4.112.418,06
Kleine particulieren	34.877,81
Natuur Collectief Friesland	326.117,27
Noardlike Fryske Wâlden	45.278,37
Natuurmonumenten	1.256.756,51
Staatsbosbeheer	9.093.413,58
Unie van Bosgroepen	634.392,53

AGRISUN
Zonnepanelen

www.agrisun.nl

Eelde, 050-3050005
De Lutte, 0541-551887